

ประวัติพระครูบาเจ้าศรีวิชัย สิริวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย

ศิริศักดิ์ อภิศักดิ์มนตรี

พท.ด.(พุทธศาสนา), นิสิตพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

E-mail : sak_api@hotmail.com

พระอานนท์ พุทธธัมโม. (2546).
ประวัติพระครูบาเจ้าศรีวิชัย สิริวิชัย
นักบุญแห่งล้านนาไทย. พะเยา :
วัดพระธาตุแสงแก้วมงคล. 183 หน้า.

หนังสือ “ประวัติพระครูบาเจ้าศรีวิชัย สิริวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย” ของพระอานนท์ พุทธธัมโม เป็นการรวบรวมประวัติพระครูบาศรีวิชัย จากแหล่งข้อมูลหลากหลาย และเรียบเรียงขึ้นใหม่ โดยมีความศรัทธาต่อพระครูบาศรีวิชัยเป็นที่ตั้ง หนังสือเล่มนี้เป็นที่รู้จักของประชาชนในวงกว้างทั่วประเทศ ได้รับการพิมพ์ติดต่อกันจนถึง พ.ศ. 2558 ไม่ต่ำกว่า 30 ครั้ง นิสิต นักศึกษา นักวิชาการท้องถิ่น

และผู้เอาใจใส่ในประวัติครูบาศรีวิชัย มักใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการอ้างอิงเสมอ หนังสือมืองค์ประกอบ 3 ส่วนด้วยกัน ดังนี้

ส่วนแรกเป็นคำนิยามจากผู้มีชื่อเสียงทางด้านพุทธศาสนา และด้านอื่นๆ ในปัจจุบัน ได้แก่ นางอุไรวรรณ เทียนทอง (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม) ศาสตราจารย์เกียรติคุณมณี พะยอมยงค์ ดร.สนอง วรอุไร

ส่วนที่สอง เป็นเนื้อหาและบรรณานุกรม เริ่มตั้งแต่กำเนิด ครูบาศรีวิชัย การบรรพชา การอุปสมบท การต้องอริกรรม การบูรณะวัดต่างๆ ในล้านนา และการสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ ไปเป็นลำดับๆ กระทั่งมรณภาพ

ส่วนที่สาม เป็นภาคผนวก ประกอบด้วย ผลงานการบูรณะ รายงานเจ้าอาวาสวัดบ้านปาง สถานที่บรรจุอัฐิธาตุพระครูบาเจ้าศรีวิชัย คำนำมัสการครูบาเจ้าศรีวิชัยและอื่นๆ ภาพอัฐบริวารในพิพิธภัณฑวัดบ้านปาง จังหวัดลำพูน และประวัติผู้รวบรวมและเรียบเรียง

หนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือที่ได้รวบรวมประวัติครูบาศรีวิชัย ทั้งจากเอกสารทางราชการ บทความจากหนังสือพิมพ์ หนังสือประวัติครูบาศรีวิชัย ฉบับต่างๆ และประสบการณ์ภาคสนามของผู้เขียน ส่วนหนึ่งของข้อมูลในหนังสือเล่มนี้ จึงเป็นเรื่องเล่าของผู้คนในสังคมล้านนา ที่ยังทันร่วมเหตุการณ์กับครูบาศรีวิชัย และได้แทรกความคิดเห็น จินตนาการ ทั้งความรู้สึกส่วนตัวของผู้เขียนไว้ในเนื้อหาด้วย อาทิ ในตอนที่ว่าด้วยการกำเนิดครูบาศรีวิชัย ผู้เขียนได้แทรกความคิดเห็นของตนเกี่ยวกับเหตุการณ์แผ่นดินไหว ขณะที่ครูบาศรีวิชัยกำเนิดนั้นว่า “...ต้องเป็นพระโพธิสัตว์ที่อุบัติขึ้นมาในโลก เพื่อสืบสานบวรพระพุทธศาสนาในยุคกึ่งกลางพุทธกาล ซึ่งโลกกำลังเกิดภัยคุกเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่ผ่านไป และเริ่มเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้น...” ทั้งนี้ทั้งนั้น มีจุดประสงค์เพื่อยกย่องสรรเสริญครูบาศรีวิชัยเป็นสำคัญ

ในด้านภาษา หนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือที่ใช้สำนวนเข้าใจ สร้างอารมณ์ร่วม อ่านเข้าใจง่าย มีรูปแบบการประพันธ์เชิงเรื่องนวนิยาย ทั้งยังแทรกภาษาไทยถิ่นเหนือ และเกร็ดประเพณีวัฒนธรรมโบราณล้านนา เป็นระยะๆ ตามเหตุการณ์ประวัติที่กำลังกล่าวอยู่ขณะนั้นๆ ทำให้ได้รับความรู้เพิ่มเติม

อาทิ เมื่อกล่าวถึงเหตุการณ์กำเนิดครุบาศรีวิชัย ผู้เขียนได้แทรกประเพณี วัฒนธรรมโบราณล้านนา เป็นต้นว่า “...มีการนำหัวไพลมาต้มกินเพื่อขับน้ำ คาวปลา นำใบเปล้าต้มผสมน้ำอาบในระหว่างการอยู่ไฟ หลังคลอดบุตรเป็นเวลา 1 เดือน แม่จะกินแต่ข้าวจี๊กับน้ำพริกตำและหน่อไม้ต้ม เพื่อไม่ให้กิน ผิดเดือน ส่วนทารกที่เกิดใหม่ ญาติจะนำข้าวเจ้า ไบมะนาว มาด (ดินประสีว) และน้ำซาวข้าว มาบดรวมกันเพื่อประคบหม่อมบาง ๆ ของทารก เพื่อสร้าง ภูมิต้านทานในการป้องกันไข้หวัด ส่วนรอกนำไปฝังไว้ใต้พื้นบันได...” เป็นต้น แต่กิจกรรมนี้ตรงข้ามเพราะการแปลที่ผิดเพี้ยนด้วยเช่นกัน เช่นคำว่า “มาด” ที่ผู้เขียนแปลว่า “ดินประสีว” อันที่จริง คือ “กำมะถัน” ส่วนดินประสีว นั้น ภาษาไทเหนือเรียก “ดินไฟ”

นอกจากนี้ ผู้เขียนได้แทรกภาพประกอบสี่สีเกี่ยวกับสถานที่ บุคคล ข้าวของเครื่องใช้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับครุบาศรีวิชัยไว้จำนวนมากทั้งในส่วน ประวัติและภาคผนวก ด้วยเหตุบังเอิญที่กล่าวมาข้างต้นนี้เอง ที่ส่งผลให้ หนังสือนี้เป็นที่แพร่หลายและได้รับการผลิตซ้ำจำนวนหลายครั้ง

หากพิจารณาเฉพาะส่วนเนื้อหาที่แสดงประวัติครุบาศรีวิชัยแล้ว พบว่า มีความคล้ายคลึงกับหนังสือเรื่อง “ชีวิตและงานของครุบาศรีวิชัย” ของ ส.สุภาภา ทั้งทางด้านเนื้อหาและรูปแบบการประพันธ์ที่เป็นเชิงนวนิยาย ส.สุภาภา ได้เขียนเรื่องนี้ไว้ตั้งแต่ พ.ศ. 2499 ทว่าในบรรณานุกรมของ หนังสือ “ประวัติพระครูบาเจ้าศรีวิชัย สิริวิชัย นักบุญแห่งล้านนาไทย” ไม่มีการกล่าวถึงแต่อย่างใด

สำหรับการอ้างอิง นั้น ไม่ได้ระบุว่าเนื้อหาตอนใดในหนังสือ ได้มาจาก แหล่งข้อมูลใดบ้าง จึงทำให้การสืบค้นย้อนกลับไปหาข้อมูลพื้นฐานเป็นไปได้ อย่างยากลำบาก แต่มีข้อดีที่ทำให้เนื้อหาถูกลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวได้ อย่างลงตัว

เนื่องจากหนังสือเล่มนี้ถูกเขียนขึ้นภายใต้ความศรัทธาอันแรงกล้าใน ศีลานุวัตรของครุบาศรีวิชัย จึงปรากฏลักษณะการกล่าวโทษฝ่ายตรงข้าม และยกย่องครุบาศรีวิชัยไว้มากเป็นพิเศษ ทั้งผู้เขียนยังได้อธิบายความเป็น

ครูบาศรีวิชัย ผ่านมิติของผู้วิเศษ มีฤทธิ์ มีคาถาอาคม ซึ่งจะเห็นได้จากชุดข้อมูล ที่ระบุนายการอาหารแต่ละวัน ของครูบาศรีวิชัย ดังนี้ว่า “...วันอาทิตย์ ไม่ฉันหมากผัก หมากแพง, วันจันทร์ ไม่ฉันหมากเต้า หมากแดง, วันอังคาร ไม่ฉันหมากเขือ, วันพุธ ไม่ฉันกอมก้อ (แมงลัก), วันพฤหัสบดี ไม่ฉันกล้วย, วันศุกร์ ไม่ฉันเตา (สาหร่ายชนิดหนึ่ง) และวันเสาร์ ไม่ฉันบอน นอกจากนี้ ท่านยังไม่ฉันผักบุ้ง ผักปอด ผักเปว ผักจิก ผักเฮือด และผักอี...” หรือ “...พระครูบาเจ้าฯ กล่าวว่า ถ้าภิกษุสามเณรตฉันตามนี้ การบำเพ็ญกัมมัญฐาน เจริญก้าวหน้า ผิวพรรณ วรรณะเปล่งปลั่ง ชาติทั้งสี่ปกติ ถ้าคฤหัสถ์งดกิน การถือคณาภิชาชาอาคมดีนัก บางครั้งวันพระ 8 ค่ำ 15 ค่ำ ไม่ฉันอาหาร ไม่ฉันข้าวและอาหารที่สุกกับไฟ ฉันแต่ผลหมากรากไม้เป็นเวลา 15 วันบ้าง 4 – 5 เดือนบ้าง...” เป็นต้น

ชุดข้อมูลนี้เป็นชุดข้อมูลที่แสดงธรรมเนียมการกินผักตามวันและไม่กินผักบางชนิดนี้ของผู้มีคาถาอาคมในล้านนาสมัยโบราณ อาทิ การกินผักบั้งที่มีลักษณะทั้งสิ้นหลุดไกล ทำให้เสื่อมฤทธิ์หมดเวทไสย มนต์หลุดไหลออกจากตัว บดงกระพันในศาสตรา หรือกินผักเขียวที่มีลักษณะเลื้อยยอดตลอดร้านหนึ่ง ลักษณะผลผักเขียวประดุดังทรงเพชฌัญญ์ นมมวลชวนใคร่คำ หากนำพาเสื่อมไสยเวท หรือการกินมะเฟือง หรือลอดใต้ต้นมะเฟือง จะทำให้เสื่อมคุณมนต์ เพราะผลมะเฟืองมีรูปร่างเหมือนเครื่องเพศสตรี เป็นเหตุให้หมดอาคม

ที่ว่า “สี แสนอ่อน” เณรอุปัฏฐากคนสำคัญที่เป็นผู้จัดสำรับและนอนในห้องเดียวกับครูบาศรีวิชัย ได้กล่าวเกี่ยวกับการฉันผักของท่านว่า ท่านฉันผักทุกชนิด ทุกวัน ที่ชอบที่สุด คือ แกงบะค้อนก้อม (มะรุ้ม) ใส่ถั่วเน่า ฉันทั้งข้าวเหนียวและข้าวเจ้า ซึ่งสอดคล้องกับที่พ่อน้อยสิงห์คำ อื่นมา หลานครูบาศรีวิชัยที่คอยดูแลอาหารขบฉันของท่าน เคยให้สัมภาษณ์ไว้ว่า ผักนั้นก็ยังมีเพียงน้ำเต้าเท่านั้น ที่ท่านงดฉันอย่างเด็ดขาด เพราะตอนที่ท่านเกิด พ่อของท่านได้เอาน้ำเต้าแห้งมาใส่รางไผ่ไว้ใต้ต้นพิกุล ท่านนึกถึงพระคุณของน้ำเต้าที่เคยใส่ราง ทำให้กินไม่ลง ไม่เกี่ยวกับคาถาอาคมไสยศาสตร์แต่อย่างใด

การใส่รักและนำไปฝังไว้ใต้ต้นพิกุล ก็เป็นข้อเท็จจริงอันหนึ่งที่ต่างออกไปจากที่พระอานนท์ พุทธรัฒโมเขียนไว้ว่า “รกรักษาไปฝังไว้ใต้พื้นบันได”

จึงเป็นไปได้ว่า ชุดข้อมูลการไม่ฉันผักตามวัน ที่ถูกเรียบเรียงขึ้นภายใต้ความศรัทธาของพระอานนท์ พุทธรัฒโมนั้น เป็นการเรียบเรียงขึ้นภายใต้ความคิดเห็นส่วนตัว ซึ่งได้สร้างภาพครูบาศรีวิชัยขึ้นใหม่ให้เป็นผู้เคร่งครัดในคาถาอาคมตามจินตนาการของตน

การสร้างภาพใหม่ของครูบาศรีวิชัยภายใต้ความศรัทธาของผู้เขียนในลักษณะเช่นนี้ ปรากฏให้เห็นอยู่ตลอดทั้งเล่ม อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ ชุดข้อมูลที่แสดงการสนทนาระหว่าง สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสกับครูบาศรีวิชัย ดังนี้ว่า

“...จริงหรือพระศรีวิชัย เขาถือว่าเขาเดินสูงกว่าพื้น 3 ศอก” พระครูบาเจ้าตอบว่า “กระหม่อมขอรับว่าจริง เพราะลูกศิษย์เขาใช้เสลี่ยงหาม ไม่ว่าจะไปไหนเขาไม่ให้เดิน”

สมเด็จพระสังฆราชทรงพอพระทัยเล็กน้อย แล้วมีรับสั่งตรัสถามอีกว่า “และที่เขาถือกันว่า เขาเดินท่ามกลางฝน แต่ไม่เปียกฝนจริงหรือ” พระครูบาเจ้าฯ ทรงตอบด้วยกิริยาที่อ่อนโยนว่า “ถูกต้อง เพราะเวลาฝนตก มีคนเอาจ้อง (ร่ม) มากางกันฝนให้”

ทรงตรัสถามอีกว่า “พระศรีวิชัยเธอได้เรียนรู้เรื่องพระพุทธศาสนามาอย่างไร” พระครูบาเจ้าตอบด้วยเสียงที่อ่อนโยน แต่แฝงด้วยความรู้สึกอันลึกซึ้งเชิงปริศนาว่า “อิติปิโสยังศึกษาเรียนรู้อันไม่จบเลย” ทรงรับสั่งอีกว่า “...อ้าว! อิติปิโสยังเรียนไม่จบหรือ แล้วมาบวชนั่นถือศีลอะไร” พระครูบาเจ้าทูลตอบคำถามทันทีว่า “ถือศีล 4!” สมเด็จพระสังฆราชทำท่าเอะใจ “อะไรกันมีหรือพระภิกษุถือศีล 4” พระครูบาเจ้าแสดงอาการถ่อมตนแล้วยิ้มน้อยๆ ทูลตอบว่า “ก็ปาริสุทธิศีล 4” พอได้ฟังคำตอบอย่างไม่คาดฝันที่พระบ้านนอกตอบปัญหาเป็นปฏิภาณหลักแหลมเช่นนี้ สมเด็จพระสังฆราชเจ้าซึ่งทรงยิ้มยากถึงกับนั่งอมยิ้ม...”

เมื่อผู้อ่านได้อ่านชุดข้อมูลนี้แล้ว จะทำให้เกิดความเลื่อมใสในปฏิภาณของครูบาศรีวิชัยทันที เพราะสามารถแก้ปัญหาของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรสได้อย่างรวดเร็วและเฉียบคม ทั้งยังมีนัยของการเสนอภาพชัยชนะของพระสงฆ์ในกายพื้นเมือง ต่อระบบการปกครองแบบธรรมยุติกจากกรุงเทพฯ ในเวลานั้น ที่ไม่เข้าใจหลักธรรมอันลึกซึ้งในพุทธศาสนาได้เท่าในกายพื้นเมือง

แท้จริงแล้ว ชุดข้อมูลชุดนี้ ก็มีสาระสำคัญเพี้ยนไปจากหลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์เช่นกัน ดังที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์บางกอกไทมส์ ซึ่งลงรายละเอียดที่กรมหมื่นชินวรสิริวัฒน์ สมเด็จพระเจ้าคณะใหญ่หนกลาง ตรีศกับพระครูปลัดสัมพิพัฒน์พรหมจริยาจารย์ ในวันที่ 24 กรกฎาคม 2463 ว่า “...รู้เพียงปาราชิก 4 ทางภวานาก็ไม่มีอย่างอื่นนอกจากบริกรรมปฏิสังขยา โอชชฌมา และอิตติปิโส แต่เป็นผู้มีเจตนาดีมีสัญญารู้สึกตัวว่าเป็นสมณะ...”

ใจความสำคัญของเรื่องนี้ อยู่ที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส สอบถามครูบาศรีวิชัยว่า ความเป็นพระสิ้นสุดที่ใด ท่านก็ตอบว่า ปาราชิก 4 ไม่ใช่ศีล 4 ตามที่ปรากฏในหนังสือของพระอานนท์ พุทธธัมโม

การอ้างถึงปาราชิก 4 ของครูบาศรีวิชัยนั้น ก็เพื่อเป็นข้อยืนยันว่าท่านไม่ได้ดวดอุตริมนุสสรรม ตามที่เป็นข่าวอยู่ในขณะนั้น ว่าท่านเดินสูงกว่าพื้น 3 ศอกได้ หรือฝนตกไม่เปียก เป็นต้น ส่วนคำว่า “...ทางภวานาก็ไม่มีอย่างอื่นนอกจากบริกรรมปฏิสังขยา โอชชฌมา และอิตติปิโส...” นั้น หมายถึง แนวทางการปฏิบัติกัมมัฏฐานโบราณล้านนานั้นเอง

ด้วยเหตุนี้ เนื้อหาที่ระบุถึงศีล 4 จึงเป็นส่วนที่แต่งเพิ่มเติมขึ้นภายหลัง โดยใช้น้ำความตอนที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส สนทนากับครูบาเจ้าศรีวิชัยที่จังหวัดอุทัยฯ รวมเข้ากับเนื้อความตอนที่กรมหมื่นชินวรสิริวัฒน์ สมเด็จพระเจ้าคณะใหญ่หนกลาง ได้ตรีศกับพระครูปลัดสัมพิพัฒน์พรหมจริยาจารย์ ซึ่งต่อมาพระครูปลัดฯ จึงแจ้งให้ผู้จัดการหนังสือพิมพ์บางกอกไทมส์ ดังที่ปรากฏเป็นเนื้อความข้างต้น

หนังสือเล่มนี้ ได้สร้างประวัติศาสตร์ครูบาศรีวิชัยในลักษณะท้องถิ่น

นิยมให้เป็นที่แพร่หลายโดยทั่วไป ด้วยความเป็นหนังสือที่อ่านง่าย มีรูปแบบเป็นเรื่องเล่าซึ่งสามารถจูงใจผู้อ่านให้คล้อยตามได้ง่าย ทั้งยังได้แทรกความรู้ภาษาไทยถิ่นเหนือ และประเพณีวัฒนธรรมโบราณล้านนาเป็นระยะๆ ไป ทำให้เกิดความน่าสนใจ สร้างมิติที่กว้างและลึกมากยิ่งขึ้น ที่สำคัญหนังสือเล่มนี้ ได้รวบรวมประวัติครุบาศรีวิชัย ทั้งจากเอกสาร และประสบการณ์ภาคสนามของผู้เขียนเอง ทว่าข้อควรคำนึงถึงของหนังสือเล่มนี้ คือ เป็นหนังสือที่ถูกเขียนขึ้น โดยอาศัยความศรัทธาอย่างแรงกล้าในจริยวัตรของครุบาศรีวิชัยเป็นที่ตั้ง จึงมีลักษณะการกล่าวโทษฝ่ายตรงข้าม ในขณะที่ได้ยกย่องในความเป็นครุบาศรีวิชัยอย่างมาก ทั้งความคิดเห็น จินตนาการของผู้เขียนที่แทรกไปนั้น ก็ได้สร้างภาพครุบาศรีวิชัยขึ้นมาใหม่ ในมิติของผู้วิเศษ มีฤทธิ์และคาถาอาคม ข้อควรคำนึงถึงอีกข้อหนึ่ง คือ การนำหลักฐานต่างๆ มาใช้โดยไม่ได้อ้างอิงที่มา ทำให้การสืบค้นข้อมูลพื้นฐานกระทำได้ยาก ทั้งยังสร้างความเคลือบแคลงใจให้เกิดขึ้นได้ง่าย ทว่าผู้เขียนก็ได้สร้างความน่าเชื่อถือของหนังสือในมิติใหม่ ด้วยคำนำที่เขียนโดยผู้มีชื่อเสียงในขณะนั้นนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- พระวิมลญาณมุนี. (2482). **ประวัติพระศรีวิชัย**, พิมพ์แจกในงานฌาปนกิจศพ. พระนคร: โรงพิมพ์ไทย.
- พระอานันท์ พุทธิธัมโม. (2546). **ประวัติพระครุบาเจ้าศรีวิชัย สิริวิชัย หนักบุญแห่งล้านนาไทย**, พิมพ์เป็นที่ระลึกงานพิธีน้อมรำลึกครบรอบวันกำเนิด 125 ปี 7 – 11 มิถุนายน พ.ศ. 2546. พระยา: วัดพระธาตุแสงแก้วมงคล.
- ส. สุภาภา. (2499). **ชีวิตและงานของครุบาศรีวิชัย**. กรุงเทพฯ: อักษรสาสน์.

